

آیا آمار خودکشی در ایران بالاست؟

سخنگوی سابق وزارت بهداشت گفت: به صورت کلی خودکشی در مردان بیشتر است و در ایران آمار خودکشی در استان‌های غربی بیش از شرق کشور گزارش شده است.

به گزارش سایت خبری پرسون، سازمان بهداشت جهانی سال گذشته و در روز جهانی پیشگیری از خودکشی اعلام کرد: سالانه ۷۰۳ هزار نفر در جهان، جان خود را به دلیل خودکشی از دست می‌دهند. به ازای هر خودکشی، احتمالاً ۲۰ نفر اقدام به خودکشی کرده و بسیاری دیگر هم به طور جدی به فکر خودکشی هستند.

بی‌شک هر مرگ ناشی از خودکشی یک نگرانی جدی اجتماعی و فرهنگی است و تأثیر عمیقی بر اطرافیان دارد. گزارش‌های رسمی هم عوامل مختلفی را در بروز خودکشی در کشورهای دنیا دخیل می‌دانند؛ از جمله وضعیت مالی شخص، وضعیت عمومی اقتصادی، سطح سواد، جنسیت، جغرافیا، میزان فشار کاری، اعتیاد به موادمخدر و الکل، رنگ باختن معنویت، بیماری و سطح دسترسی به اسلحه.

رتبه ایران در میان کشورها از نظر خودکشی در گزارش‌های مختلف متفاوت است و از ۵۸ تا ۱۲۸ گزارش شده، اما آخرین رتبه ایران در فهرست سازمان جهانی بهداشت (۱۲۸) WHO است. پس از شیوع پاندمی کرونا آمارهای خودکشی در کشورهای جهان به‌روزرسانی نشده اما در این میان برخی عنوان می‌کنند که عواملی از جمله مشکلات اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی ایران به کاهش شادی، افزایش افسردگی و یأس در جامعه و روند صعودی خودکشی منجر شده، اما آنچه مشخص است، ایران هنوز در جمع کشورهای با نرخ خودکشی بالا قرار ندارد.

این درست که مشکلات اقتصادی و فقر یکی از شایع‌ترین دلایل اقدام به خودکشی مطرح می‌شود و بالاترین نرخ خودکشی در جهان هم به کشور آفریقای «لسوتو» اختصاص دارد (۷۲.۴ مرگ ناشی از خودکشی در هر ۱۰۰ هزار نفر) اما در سوی دیگر کره جنوبی به‌عنوان یکی از ثروتمندترین کشورهای جهان هم نرخ بالای خودکشی را ثبت کرده است. این کشور در رتبه چهارم کشورهای با بیشترین آمار خودکشی (۲۸.۶ مرگ ناشی از خودکشی در هر ۱۰۰ هزار نفر) قرار دارد.

از سوی دیگر با وجود اینکه گفته می‌شود کشورهای با امتیاز شادی بالاتر، باید از میزان خودکشی کمتری برخوردار باشند اما بررسی وضعیت برخی کشورهای شمال اروپا با وجود نمرات شادی بالاتر نشان می‌دهد که نرخ خودکشی در کشورهایی مانند نروژ (۱۱.۸ مرگ ناشی از خودکشی در هر ۱۰۰ هزار نفر) و فنلاند (۱۵/۳ مرگ ناشی از خودکشی در هر ۱۰۰ هزار نفر) بالاتر از میانگین جهانی است.

میانگین خودکشی در جهان براساس آخرین اعلام (۲۰۰۰) WHO هزار تا ۲۰۱۹ میلادی) ۹ مرگ از هر ۱۰۰ هزار نفر (۱۲.۶ در مردان و ۵.۴ در زنان) است. یا کشور ژاپن که یکی از پایین‌ترین نرخ‌های افسردگی در جهان را دارد، اما این کشور هم دارای یکی از بالاترین نرخ‌های خودکشی به‌ویژه در میان کودکان و نوجوانان ۱۰ تا ۱۹ سال است.

به هر روی واقعیت این است که با هر آماری، مرگ ناشی از خودکشی یک تراژدی است و تحقیقات هم نشان می‌دهد که با درک و حمایت بیشتر می‌توان این آمارها را کاهش داد.

افزایش نرخ جهانی خودکشی

کیانوش جهانپور پزشک و سخنگوی سابق وزارت بهداشت معتقد است پدیده جهانی خودکشی، خانواده‌ها، جوامع و کشورها را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد و تأثیرات طولانی‌مدتی بر افراد جابجا شده دارد. او به همشهری می‌گوید: «سال ۲۰۱۹ خودکشی چهارمین عامل مرگ‌ومیر در بین گروه سنی ۱۵ تا ۲۹ سال جهان بود و با توجه به روند افزایشی آن در جهان، ایران هم از این پدیده جهانی در امان نمانده است.»

جهانپور ادامه می‌دهد: «میزان خودکشی بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸ در ایالات متحده ۳۰ درصد افزایش یافته اما در سال‌های ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰ مقارن با سال نخست همه‌گیری کووید-۱۹ کاهش یافت. با این حال در سال ۲۰۲۰، حدود ۱۲.۲ میلیون بزرگسال آمریکایی به‌طور جدی به خودکشی فکر کردند، ۳.۲ میلیون نفر برای اقدام به خودکشی برنامه‌ریزی و ۱.۲ میلیون نفر هم اقدام به خودکشی کردند. البته خودکشی خاص هیچ گروه سنی هم نیست و در همان سال، خودکشی در میان ۹ علت اصلی مرگ افراد ۱۰ تا ۶۴ ساله، دومین عامل مرگ‌ومیر در افراد ۱۰ تا ۱۴ و ۲۵ تا ۳۴ ساله بوده است. در ایران هم یک نگرانی درباره روند رو به رشد طی سال‌های اخیر وجود داشته است؛ طبق آمار بیشتر افرادی که در ایران دست به خودکشی می‌زنند بین ۱۵ تا ۳۵ سال سن دارند.»

او درباره اینکه آیا می‌توان مشکلات اقتصادی را در افزایش آمار خودکشی‌ها مؤثر دانست، بیان می‌کند: «خودکشی فقط مختص کشورهای پردرآمد و توسعه‌یافته نیست و یک پدیده جهانی در تمام مناطق جهان به شمار می‌رود. در واقع، به لحاظ عددی بیش از ۷۷ درصد از خودکشی‌های جهانی در سال ۲۰۱۹ در کشورهای با درآمد کم و متوسط رخ داده اما به تناسب جمعیت این آمار در کشورهای پردرآمد بیشتر است. به‌صورت کلی هم خودکشی در

مردان بیشتر است، در ایران هم آمار خودکشی در استان‌های غربی بیش از شرق کشور گزارش شده است.»

این پزشک ادامه می‌دهد: «مثل هر جای دیگر مجموعه‌ای از عوامل زیستی، روانی و اجتماعی نظیر مشکلات اقتصادی، بیماری‌های روانی، عوامل فرهنگی، مسائل سیاسی و فشارهای خانوادگی و اجتماعی از عوامل اصلی خودکشی در ایران هستند. مطالعات انجام شده در کشور هم نشان‌دهنده روند کلی افزایش مرگ ناشی از خودکشی است. نرخ خودکشی هم ۶.۲ در هر ۱۰۰ هزار نفر در سال ۲۰۰۳ گزارش شده است. نرخ خودکشی جهانی هم در سال‌های اخیر بیش از ۹.۹ در هر ۱۰۰ هزار نفر براساس تفسیر داده‌ها برآورد شده است. در صورت اعتماد به آمار سایر کشورها ظاهراً ایران در دهه‌های اخیر بیشترین افزایش مرگ ناشی از خودکشی در میان کشورهای منطقه مدیترانه شرقی (EMR) و کشورهای اسلامی را داشته است. این امر نشان از آن دارد که سیاست‌های ملی برای جلوگیری از خودکشی در ایران به اندازه کافی کارآمد نبوده و نیاز به مداخله احساس می‌شود.»

اطلاع‌رسانی بدون رعایت پروتکل

جهانپور البته تأکید می‌کند که ۳۷ کشور در جهان برنامه‌هایی برای پیشگیری از خودکشی دارند و ایران هم جزو این کشورهاست و در سال‌های اخیر اقداماتی در این خصوص کلید خورده است: «به هر حال خودکشی یک مشکل جدی بهداشت عمومی و سلامت است. با وجود اینکه ایران هنوز در جمع کشورهای با نرخ خودکشی بالا قرار ندارد، اما نباید از روند رو به رشد خودکشی در کشور غفلت کرد. با مداخلات بموقع، مبتنی بر شواهد و اغلب کم‌هزینه تا حد زیادی قابل پیشگیری است. برای مؤثر بودن اقدامات ملی هم یک استراتژی جامع پیشگیری از خودکشی چند بخشی با مشارکت بین بخشی مورد نیاز است. باید به این مسئله توجه داشت که عوامل زیادی می‌توانند ریسک خودکشی را افزایش دهند. به‌عنوان مثال، افرادی که خشونت‌هایی از جمله کودک‌آزاری، قلدری یا خشونت جنسی را تجربه می‌کنند، بیشتر در معرض خطر خودکشی قرار می‌گیرند. ارتباط مطلوب با خانواده و جامعه و دسترسی آسان به مراقبت‌های بهداشتی می‌تواند افکار، رفتارها و ریسک خودکشی را کاهش دهد.»

او نحوه اطلاع‌رسانی در مورد خودکشی و نحوه انتشار اخبار این حوادث و وقایع آن را هم مورد نقد قرار می‌دهد و می‌گوید: «در این باره پروتکل‌های رسانه‌ای تدوین شده، اما کماکان شاهد رفتار غیرحرفه‌ای برخی رسانه‌ها در این خصوص هستیم. این موضوع روشن است که انتشار خبر خودکشی و نحوه غلط پرداختن به آن بر سرایت خودکشی مؤثر است. در کنار همه اقدامات پیشگیرانه، باید توجه ویژه به آموزش رسانه‌ها و نظارت بر نحوه اطلاع‌رسانی آنها در این خصوص وجود داشته باشد. در این مورد گاهی با فاجعه در اطلاع‌رسانی و رفتارهای مخربی روبه‌رو هستیم که حتی مستلزم برخورد قانونی با منتشرکنندگان این اخبار است.»